

Det svarta lokalfrimärket 150 år

Av Mats Ingers

Samtidigt som Postmuseum under 2006 firar sitt 100-årsjubileum finns det anledning att ihågkomma ett 150-årsjubileum i byggnaden. Postmuseihuset inrymde länge Stockholms enda postkontor. I detta ingick sedan den 1 juli 1855 ett lokalbrevkontor, som ett år efter sin tillkomst började sälja ett särskilt lokalfrimärke. Den 1 juli 1856 gav postverket nämligen ut ett frimärke med två unika begränsningar. Det var endast frankeringsgiltigt i Stockholm med omnejd och kunde enbart användas på lokala försändelser. Färgen var svart, formatet liggande, annars var frimärket av standardformat. Det hade varken landsnamn eller någon annan landsymbol och saknade valörbeteckning.

Ovan nämnda förhållanden förklarar nog varför det svarta lokalmärkets status som "riktigt" frimärke ifrågasatts av en del filatelisterna. I Filatelistförbundets handbok från 1964, del III, försvarar dock Georg Menzinsky märkets officiella status genom att påpeka att postverket tveklöst jämställde

MATS INGERS är född 1948 i Stockholm, och har varit aktiv frimärkssamlare i ett halvt sekel. Redaktör för *Skillingstryckets Frimärksforum* mellan 1981 och 1991. Forskare och ofta anlitad föredragshållare inom sitt specialområde, klassisk svensk filateli. Medlem av Sveriges Filatelist-Förbunds handbokskommitté. Hans senaste artikel om "Tryckningen av Sveriges första frimärken" publicerades i *Postryttaren* 2005.

lokalmärket med sin övriga frimärksutgivning:

"[...] De nytryck, som senare utfördes, tillkom på postverkets beställning för att tillsammans med andra tillhandahållas utländska postverk som prov på svenska frimärken... Det förefaller rimligt att denna postverkets inställning delas av filatelisterna."

1856 års frimärke för lokalbrev utgavs den 1 juli.

Stamp for local letters, issued on 1st July 1856.

Bakgrunden till utgåvan

I samband med portoreformen och införandet av frimärken ett år tidigare sattes ett 20-tal brevlådor upp i Stockholm. Det blev betydligt lättare för allmänheten att skicka brev, eftersom man inte längre behövde uppsöka ett postkontor. Den lokala posthanteringen var emellertid till en början missgynnad. Den som ville posta lokalbrev i lådorna fick göra sig omaket att innesluta breven i särskilt ytterkuvert, tillsammans med en eller två skillingar i kontanter. I det senare fallet var utbärningsavgiften betald i förväg. Utgivningen av det svarta lokalmärket löste dessa problem i Stockholm, men inte på andra orter. Men det var bara i huvudstaden, som lokalposten var av betydande omfattning.

Sportelinkomster

Portot för lokala försändelser påverkades inte av 1855 års reform. Det var sedan länge bestämt till 1 skilling banco. Det tillkom en utbärningsavgift på samma belopp (den s.k. brevbärarskillingen), men detta gällde alla försändelser. Att postverket 1855 underlät att ge ut frimärken i valören 1 skilling banco hade sin naturliga förklaring. Brevbärarskillingar och lokalporton ingick inte i postverkets räkenskaper. De utgjorde av gammal tradition en biinkomst, s.k. sportel, vid sidan av den ordinarie lönen. För brevbärarna var utdelningsavgiften ibland den enda ersättningen.

Lokalbrev och lösbrev

Brev inom tätorter kunde skickas som lokalbrev. Av postverket avlönade brevbärare fanns vid denna tid bara i Stockholm och Göteborg. Brev som skickades mellan två postkontor kallades portobrev. De kostade efter portoreformen 4 skilling banco för en enkel portosats inom hela landet. Om man bodde mellan två närlägen postkontor kunde man utnyttja möjligheten att skicka s.k. lösbrev. En förutsättning var att brevet inte behandlades på mer än ett postkontor.

Då uppgick portot till 1 skilling banco. I Stockholm med omnejd kunde man nu frankera sådana brev med det svarta lokalmärket.

Beteckningen "lösbrev" kommer sig av att breven inte transporterades under lås, som den övriga posten. De lades i stället i en s.k. lösväska. I de flesta fall hade korrespondenterna egna lösväskor, som avlämnades eller upphämtades på en förutbestämd plats. Det kunde vara en prästgård eller ett gästgiveri utmed postlinjen. Från oktober 1877 blev det möjligt för flera användare, exempelvis en hel socken, att dela på samma lösväska.

Man kan skilja mellan *ankommande* och *avgående* lösbrev. De förstnämnda hade adress inom tätorten och kan därför vara svåra att skilja från lokalbrev. Exempel finns dock på att brevskrivaren beskrivit postvägen. Intill visas två avgående lösbrev.

Den mallénska gångposten

Före detta regementskommissarien Emanuel W. Mallén startade 1838, efter utländsk förebild, en gångpost inom Stockholm. Till en början bestod tjänsten i att samla in brev utmed ett par strategiskt valda gatuslingor. Det rörde sig om vanliga portobrev, som kunden fick betala enligt Stockholms posttaxa. Avsändaren slapp besväret att själv köa i postkontoret på Lilla Nygatan, och betalade för detta en avgift till Malléns företag på 1 skilling banco per brev.

Verksamheten fick betydande volym sedan Mallén slutit avtal med kryddbodar, som kom att fungera som inlämningsställen. År 1842 startade Mallén en renodlad lokalpost, parallellt med sin övriga verksamhet. Han anställde och utrustade två "brevdragare" för ändamålet. Omsättningen blev dock för liten, och lokalposten upphörde efter några månader. Men den 1 mars 1844 återuppstod den, och nu gick det bättre.

Lokalbrevbäringen enligt 1848 års reform

Malléns verksamhet uppmärksammades av postverket och upplevdes som en betydan-

Avgående lösbrev, makulerade med stjärnstämplat.

Outgoing 'loose letters', cancelled using star postmarks.

de konkurrens. Under 1848 utreddes frågan om lokalbrevbäring i huvudstaden. Resultatet blev den reform, som kungjordes den 22 december samma år. Från kommande årsskifte kunde brev, adresserade till i Stockholm boende personer, inlämnas till Avdelningen för ankommande poster vid postkontoret på Lilla Nygatan. Vissa villkor uppställdes, nämligen

1. att "befordringen af dessa bref sattes i oskiljaktigt sammanhang med de nu bestämda brevbringsturer", så att sådana brev skulle, för att bli utdelade inlämningsdagen, inlämnas vardagar före kl. 10 och sön- och helgdagar mellan kl. 12 och 12.30
2. att i avgift för sådana brev skulle erläggas antingen 1 skilling av avsändaren och 1 skilling av adressaten eller 2 skillingar

av avsändaren. I senare fallet skulle på breven skrivas "betaldt"

3. att breven skulle ha brevformat och inte väga över 4 lod
4. att rekommenderade brev inte fick befordras som lokalbrev
5. att avgiften för breven skulle delas lika mellan föreståndaren för ankommande-avdelningen och brevbärarna

Reformen fick liten betydelse. Malléns gångpost erbjöd även i fortsättningen en betydligt bättre service.

Lokalbrevbäringen enligt 1855 års reform

När enhetsportoreformen trädde i kraft, inrättades samtidigt en särskild lådbrevsexpedition vid Stockholms postkontor. Som föreståndare utsågs August Lindholm. Under sig hade han åtta brevbärare. Man räknade med att brevlådorna skulle medföra en markant ökning av lokalbreven. Stockholm hade vid denna tid en befolkning av ca. 125.000 personer. Att flera gånger dagligen tömma ett större antal brevlådor, sortera

brevskörden och dela ut lokalbreven var en helt ny typ av arbetsuppgifter. Det fanns visserligen en brevbärarorganisation vid Avdelningen för ankommande poster, men man ansåg inte att denna skulle klara av de nya uppgifterna utan en avsevärd resursförstärkning. Man valde därför den nämnda lösningen. Lådbrevsexpeditionen kom att verka fram till den 15 maj 1862, då huvudstadens brevbäring samlades i en avdelning.

Lindholms lön skulle utgöras av den samlade portointäkten för lokalbreven. Brevbärarna var garanterade en viss årlig ersättning. I den mån brevbärarskillningarna inte räckte, tillsköt postverket mellanskillnaden.

Lådbrevsstatistik

Under juli månad 1855 befordrades 1.889 lokalbrev inom Stockholm. För de resterande månaderna av året var antalet 3.069, 4.101, 5.506, 5.717 samt, för december, 6.781 stycken. Under de kommande åren skedde en stadig ökning. Vid sammanslagningen av verksamheterna 1862 uppgick antalet lokalbrev varje månad till omkring 20.000. Ungefär 20% av dessa var försedda med två lokalfrimärken.

Ett lokalbrev från Lådbrevsexpeditionens första verksamhetsår. Tre rektangulära stämplarna användes, en för varje utbärningstur. "Betaldt" innebär att avsändaren även betalat utbärningsavgiften.

A local letter from the first year of operation of the Office for Postbox Letters. Three rectangular postmarks were used, one for each delivery round. "Betaldt" (paid) means the sender had also paid for delivery.

Postverket förde också statistik över vilka andra typer av försändelser, som postades i Stockholms brevlådor (23 till antalet vid starten). För juli 1855 redovisas exempelvis 7.575 så kallade "portobrev" och 400 lösbrev.

Generalpoststyrelsens förslag den 6 december 1855

I ett brev till Kungl. Maj:t i december 1855 redogjorde poststyrelsen för sina erfarenheter av Lådbrevsexpeditionens fem första månader, men man blickade också framåt. Bland annat föreslogs utgivandet av ett särskilt lokalpostfrimärke för Stockholm. I allt väsentligt godkändes styrelsens propäer angående nytt frimärke. Kostnaden för framställningen borde betalas av föreståndaren för Lådbrevsexpeditionen, som även i framtiden fick tillgodoräkna sig lokalportona som arvode. Vidare skulle frimärket ha ett utförande, som klart skilde det från övriga s.k. portofrimärken. Stockholmarna informerades i en kungörelse av den 15 maj 1856.

Nominalvärde och användning

Från utgivningsdagen den 1 juli 1856 och två år framåt gällde Stockholms svarta lokalfrimärke för 1 skilling banco, därefter för 3 öre. Det motsvarade avgiften för de tre tjänster, som frimärkets användning var begränsad till, nämligen

1. Lokalbrevsporto inom Stockholm för försändelser om högst 4 lod (= 1/8 skålpund, ca. 53 g)
2. Lösbrevsporto inom Stockholms närområde med högsta tillåtna vikt 106 g (8 lod)
3. Förskottsbetalning av utbärningsavgiften i stockholmsregionen

Kurseringstid

Försäljningen av de svarta lokalfrimärkena upphörde med utgången av 1861. Märkena avlöstes den 1 januari 1862 av det bruna provisoriet av lokalmärkestyp. Restupplagan av de svarta märkena indrogs samtidigt till postverket, som nu övertog det fulla ekonomiska ansvaret för lokalbrevbäringen i Stockholm. Officiellt avlystes det svarta lokalfrimärket först med utgången av år 1910. Det finns dock inga exempel på att lokalbrev, som frankerats med de svarta märkena efter årsskiftet 1861-62, har lösenbelagts. Däremot finns ett 20-tal brev med både svarta och bruna lokalfrimärken bevarade.

Lokalbrev, där ett brunt provisoriskt lokalfrimärke har kompletterat det ursprungliga svarta lokalmärket. Det finns även brev med två märken av vardera slaget, vilket då innebär förutbetalad utbärningsavgift.

Local letter, where a brown temporary stamp has been used in addition to the original black local stamp. There are also letters in existence with two stamps of each type, indicating that the delivery charge had been prepaid.

Den mest sannolika förklaringen till den dubbla frankeringen av dessa brev är att August Lindholm ur egen kassa stått för tilläggsfrankeringen. Han hade ju så att säga redan fått betalt för tjänsten. I SFF:s handbok från 1964 anges, att det svarta lokalmärket även i fortsättningen accepterades som lösbrevsporto i Stockholm med omnejd. Jag tror att det stämmer. I föreskrifter, utgivna den 27 november 1862 (som skulle gälla från och med 1863) påminner Postverket om att lösbrev i regel skulle betalas kontant, men för lösbrev som skickades genom Stockholms postkontor kunde dock avgiften "utgöras med frimärke". Detta tillstånd bör ha inbegripit det svarta lokalfrimärket, vilket brevet på s. 185 illustrerar. Det kan tilläggas att det särskilda lösbrevsportot upphörde att gälla med utgången av 1884.

Frimärksbild och gravyr

Varken förslagsritning eller godkänd originalritning har påträffats för Stockholms svarta lokalfrimärke. Gravyren har utförts i stål av Wilhelm Abraham Eurenus. Han annonserade den 26 januari 1856 i Aftonbladet om att han tillverkade "stämplar och sigill". Från en dödsruna i *Grafisk Tidskrift* 1892 vet man, att Eurenus utfört arbeten åt Georg Scheutz, Sparres ombud som frimärksstryckare.

Den avgörande länken, som binder Eurenus vid gravyren, är ett svartavdrag. Det påträffades 1946 i hans kvarlåtenskap och kan numera ses i Postmuseums huvudsamling. Bilden avviker rätt tydligt från den godkända, varför den får betraktas som en essay.

Av allt att döma har Eurenus utfört ytterligare en icke godkänd gravyr. Den kan indirekt kopplas till s.k. "eftertryck i avvikande typ" (se s. 188). Dessa uppmärksammades i samband med arbetet på handboken i början av 1960-talet. Knappt 20 exemplar är hittills kända, varav tre fyrblock. Med ett undantag är samtliga perforerade med 1865 års tandningsverktyg, vilket har gjort att man satt dem i samband med framställningen av eftertrycken 1868. Mot-

svarande tryckmateriel är försvunnet, men första länken måste ha varit en gravyr.

Två plåtuppsättningar

De svarta lokalfrimärkena har tryckts och distribuerats vid 16 huvudleveranser. Den första, som skedde den 22 maj 1856, bestod av 135.000 märken på tunt papper. De har i Facitkatalogen beteckningen 6a¹.

De 11 första leveranserna är framställda med ett plåtpar, där varje plåt bestod av 100 löst sammanfogade klichéer. Från den andra leveransen är papperet medeltjockt; katalogbeteckningen är 6a². Leverans 11 skedde den 19 februari 1859.

Det är mycket sannolikt, att Pehr Ambjörn Sparre redan under våren 1858 låtit tillverka en ny plåtuppsättning för lokalfrimärket, samtidigt med beställningen av plåtarna för vapenmärkena i öre-valörer. Dessa plåtar bestod också av 100 klichéer, men nu i form av kvartsplåtar om 25 märkesbilder vardera. Vid den nya plåtframställningen använde man samma originalgravyr som för det äldre plåtparet. Av okänd anledning kom de nya plåtarna först i bruk vid tryckning av frimärkena till den 12:e leveransen som skedde i augusti 1859. Dessa frimärken, av tradition benämnda "3 öre svart lokal", betecknas i Facitkatalogen med 6a³.

Långt in på 1940-talet hade man inte klart för sig, att det förekom två plåtuppsättningar för lokalmärken med tydliga kännetecken. Märken från det äldre plåtparet har ett antal spricklinjer och fläckar, som de senare leveransernas märken saknar. Däremot kan man i de flesta fall finna grundtypsfel hos 6a³. Eftersom tryckplåten här består av kvartsplåtar, förekommer de 25 grundtypsfelen i bestämda positioner fyra gånger i varje helark.

Leverans 1-11 uppgick till 781.400 exemplar, vilket alltså är "skillingupplagan" av det svarta lokalfrimärket, dvs. den som tryckts med de äldre plåtarna. Numera känner man till att dessa plåtar användes även efter det att postverket börjat föra sina räkenskaper i riksdaler riksmünt och öre den 1 juli 1858. Leverans 3 omfattade ursprungligen

Avdrag från en icke godkänd gravyr för det svarta lokalfrimärket.

Proof from an engraving for the black local stamp that was not approved.

Frimärksbilden till vänster har kännetecken för de två äldre plåtarna.

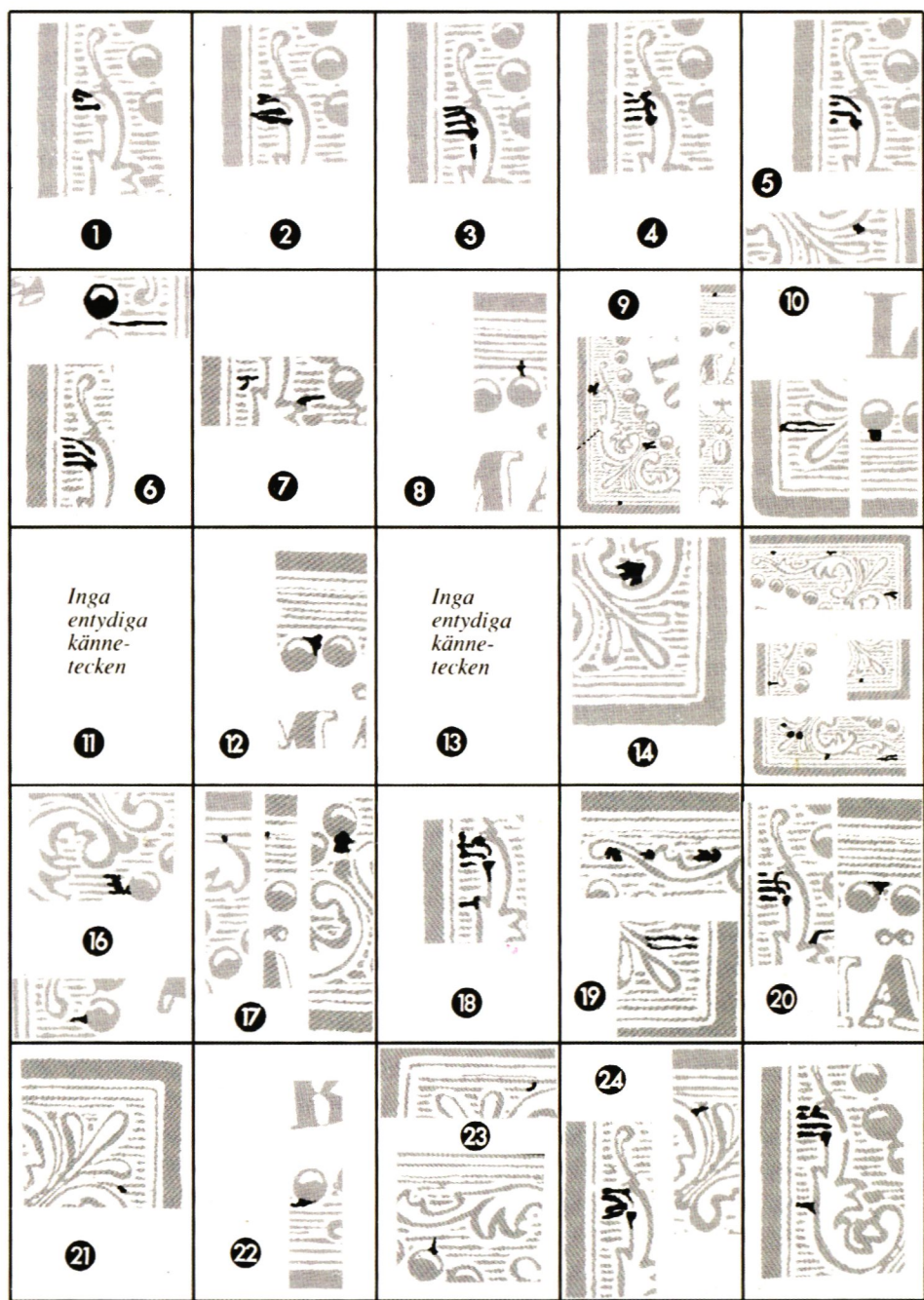
Dessa kännetecken finns inte i det andra frimärket som tryckts med kvartsplåtar.

The picture of the stamp to the left displays the characteristics of the two older plates. These characteristics do not appear in the other stamp which was printed using quarter plates.

138.300 märken, men hela 108.300 exemplar fick makuleras, eftersom man misslyckats med gummeringen.

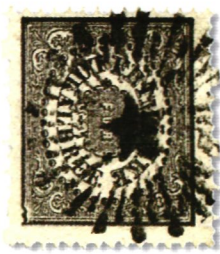
Det trycktes något färre märken med de nya plåtarna, 738.200 exemplar. Den 16:e leveransen bestod av 194.000 märken, men av

dess fick Lindholm återlämna 95.000 stycken. Han slapp betala tillverkningskostnaden för de returnerade frimärkena, men i övrigt ersatte han årligen postverkets kostnader för papper och tryckning.

De 25 grundtypsfelen i de nya plåtarna.

The 25 basic flaws in the new plates.

Dubbeltänder före 1860 har oftast förekommit under kort tid. Vapenmärket är från leverans 3 den 19 februari 1859. Lokalmärkena är tryckta med det äldre plåtparet och måste komma från den 11:e leveransen, som fullgjordes samma dag. Det vänstra frimärket har haft position 3 medan de övriga haft position 4 i arket.

Perforation faults before 1860 are usually of short duration. The Coat-of-Arms stamp belongs to delivery 3 which took place on 19th February 1859. The black local stamps above are printed with the earlier set of printing plates. They must belong to delivery 11, effected on the same date. The left stamp has had position 3 and the others position 4 in the sheet.

Tandning

Lokalfrimärken från båda plåtarna perforerades med 1855 års tandningsverktyg, som gav 14 tandhål per två cm och som kännetecknas av ojämn perforering. På grund av det liggande formatet kunde kartorna läggas in med antingen höger eller vänster kortsida neråt i tandningsramen. Båda varianterna förekommer i ungefär lika stor omfattning.

Om en tandningsnål saknades uppstod en dubbeltand. Alla svenska frimärken, vilka kurserade samtidigt med det svarta lokalfrimärket, tandades med samma verktyg och har därför dubbeltänder på motsvarande ställen. Eftersom nålbrott reparerades med olika tidsmellanrum, ger dubbeltänderna möjlighet att datera ett frimärke. På så vis har man kunnat visa att det nya plåtparet inte togs i bruk förrän i augusti 1859, då den 12:e leveransen fullgjordes.

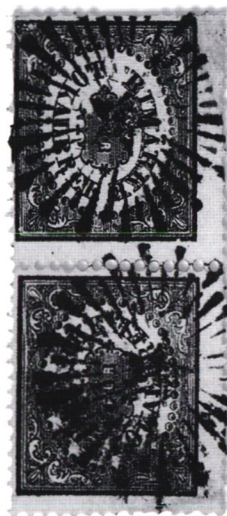
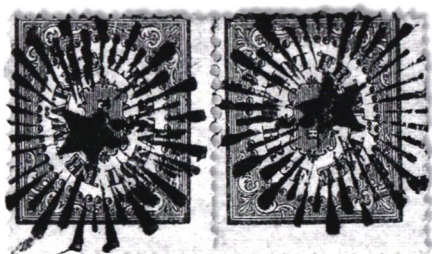
Tête-bêche

När man monterade ihop 100-plåtarna av lösa klichéer hände det vid minst två tillfällen, att man råkade felvända en kliché. Resultatet blev naturligtvis, att arket kom att innehålla ett eller annat upp-och-nervänt

märke. Det ena kända paret återfanns på ett brevstycke i en gammal samling år 1970. När paret blöttes av, särade det sig nästan. Positionerna bestämdes till 67 och 77, men man vet inte vilken som representerar den felvända klichén. Märkena är tryckta på medeltjockt papper. Det andra paret hör däremot till den första leveransen. Frimärkena är särade, men bundna till varandra genom att de funnits på samma brev. Positionerna är

De två kända exemplen på par i tête-bêche av det svarta lokalfrimärket. Position 79 och 80 överst (tunt papper) samt 67 och 77 (medeltjockt papper).

The two known examples of tête-bêche pairs of the black local stamp. Positions 79 and 80 above (thin paper) and 67 and 77 (medium thick paper).

Leveransöversikt

Leverans	Fullgjord	Antal	Tryckare	Katalogbeteckning
1	22 maj 1856	135.000	Sparre	Facit 6a ¹ , tunt ppr
2	6 dec.	78.100	"	Facit 6a ² , medeltj. ppr.
3	22 apr. 1857	30.000	Scheutz	"
4	4 jun.	59.100	"	"
5	8 sep.	39.600	"	"
6	24 okt.	86.800	"	"
7	6 feb. 1858	16.200	Sparre	"
8	27 feb.	81.100	Scheutz	"
9	6 jun	78.900	"	"
10	1 sep.	59.500	"	"
11	19 feb. 1859	117.100	"	"
12	aug.	194.000	"	Facit 6a ³ Reversal saknas
13	8 feb. 1860	148.900	"	"
14	8 okt.	99.000	"	"
15	10 nov.	197.300	"	"
16	aug. 1861	99.000	"	" Reversal saknas

79 och 80. I detta fall vet vi att det är position 80 som tryckts med felvänd kliché.

Makuleringsstämplar

Normalt är svarta lokalfrimärken endast makulerade med en odaterad så kallad stjärnstämpel. Den förekommer i två versioner, där längden på strålarna skiljer sig något åt. Den "långsträlade" typen är ytterst sällsynt. Den torde endast ha varit i bruk under den första eller möjligen de två första veckorna av märkenas kurseringstid. Mindre än tio avtryck är kända, varav två på brev.

Eftertryck och nytryck

Såväl de äldre vapenfrimärkena i skilling banco-valörer som lokalfrimärkena var frankeringsgiltiga till 1911. Det uppstod då och då behov av att informera utländska postförvaltningar om vilka frimärken som Sverige givit ut. Restupplagorna av de äldre frimärkena var emellertid uppbrända. Därför beslöt man 1868 att framställa nya upplagor. För lokalfrimärkenas vidkommande borde det nya plåtparet kunnat användas, men materielen kunde inte påträffas. Istället

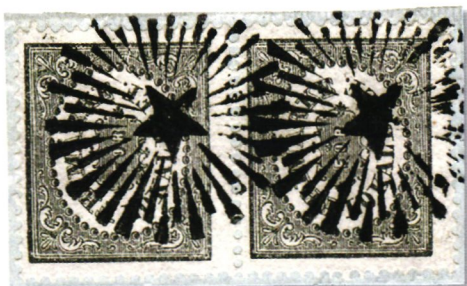
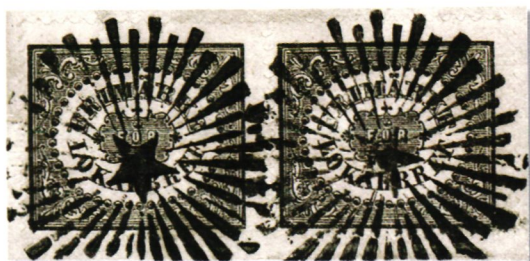
fick en stockholmsfirma, J. och A. Riis, i uppdrag att tillverka en ny tryckplåt i form av nio lösa klichéer, monterade som ett nio-block.

Det exakta tillvägagångssättet är inte känt. Det har tidigare antagits att man utgick från originalgravvyn och utförde kopior på galvanisk väg. Därvid ska nya matrisfel ha uppstått. Alla eftertryck har dessa matrisfel, men det finns också enstaka originalmärken som uppvisar identiska eller i varje fall snarlika kännetecken. Två eftertrycksupplagor framställdes under 1868, den ena på våren (900 exemplar) och den andra på hösten (1.500 exemplar). De går att skilja åt, bland annat genom att den första upplagan har ett mer distinkt tryck och en något högre svärta.

När lagren av lokalfrimärken åter minskade, tryckte man nya upplagor 1871 och 1885. Vid dessa tillfällen hade man återfunnit originalplåtarna, av vilka den ena kom till användning. Nytrycken, som fått beteckningen N1 respektive N2, är därför tryckta i 100-ark. N1 har perforerats med 1865 års tandningsverktyg, vilket gav jämnare tänder, medan N2 har tandning 13. De är därför lätta att skilja från originalen.

Den "långstrålade" typen av stjärnstämpeln (överst).
Som jämförelse visas ett frimärkspar med den vanliga
typen.

The "long-rayed" type of star postmark (above).
For comparison, a pair of stamps with the normal
type is also shown.

Eftertryck 1 (överst) är tryckt med en hårdare däckel
och uppvisar därför bättre kontrast i bilden än
E 2 (mitten). Originalmärket längst ner ser ut att ha
samma klichéfel, varför motsvarande kliché kan ha
använts vid framställning av eftertrycks-klichéerna.

Reprint 1 (above) is printed using a harder tympan
and the contrast in the picture is therefore better than
reprint 2 (in the middle). The original stamp at the
very bottom appears to have the same printing block
flaw, so the same block may have been used when
assembling the plate for the reprints.

Nytrycken från 1871 (till vänster) och 1885 är lätta att skilja inbördes och
från originalen genom olikheter i tandningen.

The reprints from 1871 (to the left) and 1885 can easily be distinguished from each other and
from the originals because of differences in the perforation.

Källor och litteratur

Handbok över Sveriges frankotecken, del III.

Stockholm 1964.

Skillingtryckets Frimärksforum.

nr. 3/1985; 4/85, 3/86; 3/94; 1/96;

2/96; 3/96; 4/97.

Postens arkiv.

Huvudboksverifikationer för åren 1855-1862.

The Black Local Stamp 150 years

By Mats Ingers

At the same time as Post Museum celebrates its 100th anniversary in 2006, another anniversary in the same building should be remembered. Stockholm's only post office was for a long time located in Post Museum's building on Lilla Nygatan. From 1st July 1855, this post office included an office for local letters which one year later started selling a special local stamp: it was on 1st July 1856 that the Post Office issued a stamp with two unique limitations. It was only valid as postage in Stockholm and the surrounding area and could only be used on local letters. It was black in colour, a lying rectangle in shape; apart from that, it was the standard stamp format. It displayed neither the name nor any other symbol of the country of issue and no value.

The background for the issue

In connection with the postage reform and the introduction of stamps in 1855, approximately 20 mail boxes were installed in Stockholm. It became considerably easier

for the public to send letters, as it was no longer necessary to visit a post office. However, to begin with, the local mail was disadvantaged. Those who wanted to post local letters had to go to the trouble of putting their letters in a special outer envelope, together with one or two skillings in cash. In the latter case, the delivery charge was paid in advance. The introduction of the black local stamp solved these problems in Stockholm, but not in other towns. However, it was only in the capital that the volume of local mail was significant.

This letter must have arrived at the Department of Incoming Mail, as the secondary postmark is an ordinary dated Stockholm postmark. No note about 'postage due'. It is therefore an incoming 'loose' letter with correct postage, 3 öre.

Detta brev måste ha inkommit till Avdelningen för ankommande poster, eftersom det har en vanlig daterad stockholmsstämpel som sidostämpel. Lösenanteckning saknas. Det rör sig därför om ett ankommande lösbrev med korrekt frankering, 3 öre.

'Sportel' income

The postage for local letters was not affected by the reform in 1855. It had been set at 1 skilling banco for a long time. In addition, there was a 1 skilling delivery charge (the so-called postman's skilling), but this applied to all mail. There was a natural explanation why the Post Office omitted to issue 1 skilling banco stamps in 1855. The postman's skilling and local postage were not covered by the Post Office accounting system. This was traditionally a supplementary income, a co-called 'sportel', in addition to the normal salary. Sometimes the delivery charge was the only remuneration the postman received.

Local letters and loose letters

In built-up areas, letters could be sent as local letters. At this time, the postmen in Stockholm and Gothenburg were the only ones whose salaries were paid by the Post Office. Letters sent between two post offices were referred to as 'postage letters' and, after the reform, the single postage was 4 skilling banco for the whole country. However, people living between two adjacent post offices were able to send so-called 'loose letters'. The prerequisite was that the letter did not have to pass through more than one post office. The postage was then 1 skilling banco. In Stockholm and the surrounding area, such letters could now be sent using the black local stamp.

The term 'loose letter' originated from the fact that the letters were not transported under lock and key, like the rest of the mail. They were instead placed in a so-called 'loose bag'. In most cases, the letter writers had their own loose bags that were dropped off and collected at a predetermined location. This could be a vicarage or an inn along the post route. From October 1857, several users, e.g. a whole parish, were able to share a common loose bag.

Local mail deliveries after the 1855 reform

When the uniform postage reform came into force, a separate Office for Post-Box Letters was set up in the Stockholm post office. August Lindholm was appointed manager, in charge of eight postmen. It is true that there were also postmen in the Department for Incoming Mail, but it was considered that these would not be able to cope with the new workload without considerably increased resources. This was the reason for setting up the new office. The Office for Post-Box Letters was in operation until 15th May 1862 when the capital's mail deliveries were merged into one department. Lindholm's salary was to be the income from the postage on local letters. The postmen were guaranteed a certain annual income. If the postman's skilling did not reach this amount, the Post Office paid the difference.

The Postmaster General's proposal of 6th December 1855

In a letter to the Government in December 1855, the Postmaster General did not only report on the experience from the first five months' operation of the Office for Post-Box Letters, but also looked to the future. Among other things there was a proposal to issue a special local postage stamp for Stockholm. The Postmaster General's proposals regarding the new stamp were approved in essence. The cost of producing these stamps was to be borne by the manager of the Office for Post-Box Letters, who was allowed to continue to benefit from the income from local postage. The stamp was also to be designed in such a way that it could be clearly distinguished from the other so-called postage stamps. The inhabitants of Stockholm were given the news in an announcement on 15th May, 1856.

Nominal value and use

From the date of issue, 1st July 1856, the value of the black local Stockholm stamp was

The only letter discovered so far with a mixture of type 6a² and 6a³ stamps.
The date, 15th December 1859, is one of the earliest known dates for the later issue.

Det hittills enda kända brevet med blandfrankering av 6a² och 6a³.
Dateringen, den 15 december 1859, är en av de tidigaste för brev med den senare utgåvan.

for two years 1 skilling banco, and thereafter 3 öre. This was the charge for the three services, for which the stamp could be used, namely:

1. Local letter postage within Stockholm for letters of max. 4 lod (= 1/8 pound, approx. 53 g)
2. 'Loose letter' postage in the area surrounding Stockholm up to a maximum weight of 8 lod (106 g)
3. Pre-payment of the delivery charge in the Stockholm area

Validity period

The sale of the black local stamps ceased at the end of 1861. On 1st January 1862, a temporary brown local stamp was introduced. The remaining black stamps were recalled by the Post Office which, from now on, assumed full financial responsibility for the delivery of local letters and parcels in Stockholm. Officially the black local stamp only ceased to be valid at the end of 1910. However, there are no examples of surcharges being paid on local letters with black stamps after new year 1861-62, but there are approximately 20 letters in existence with both black and brown local stamps. The most likely explanation for the double postage is that August Lindholm paid for the additional postage out of his own funds, as he had so-to-speak already been paid for the service.

Stamp picture and engraving

Neither the proposed design nor the approved original drawing of the black local Stockholm stamp has been found. The engraving was done in steel by Wilhelm Abraham Eurenus. The definite link that ties Eurenus to the engraving is a black proof. It was found in 1946 among his personal effects and can nowadays be seen in the Post Museum main collections. The picture differs considerably from the approved version and must therefore be considered a sample.

The engraved image of the non-approved type (see the block of four) is slightly different from the type that was approved and issued. The ornamental lines in the corners are somewhat thicker and the lettering is slightly different.

Frimärksbilden på frimärkena i 4-blocket från den icke godkända gravyren avviker något från den godkända och utgivna typen. Hörnornamenten är lite grövre och bokstäverna något annorlunda utformade.

As far as we can tell, Eurenus produced another engraving that was not approved. This can indirectly be linked to the so-called "reprints of different type". These were discovered in connection with the work on the 1964 SFF handbook. Barely 20 copies have been found so far, three of which are in blocks of four. With one exception, all are perforated using the 1865 perforation tool, and this has led to their being linked to the production of the 1868 reprints. This perforation tool produced more even perforations than the tool used from 1855 onwards.

Two sets of plates

The black local stamps were printed on several occasions and distributed in 16 main deliveries. The first, which took place on 22nd May 1856, comprised 135,000 stamps on thin paper. In the Facit catalogue, these are referred to as 6a¹. The stamps making up the first 11 deliveries were produced using two plates. Each plate consisted of 100 loosely joined printing blocks. From the second delivery onwards, the paper is of medium thickness; catalogue symbol 6a². The delivery took place on 19th February 1859.

It is very likely that the printer, Pehr Ambjörn Sparre had another set of plates made for the local stamps as early as the spring of 1858, at the same time as he ordered the plates for the coat-of-arms stamps in öre. These plates also consisted of 100 printing blocks, but now in the form of quarter plates of 25 stamp images each. When manufacturing the new plates, the same original engraving was used as for the older pair of plates. For unknown reasons, the new plates were only first used when printing the stamps for the 12th delivery which took place in August 1859. These stamps, traditionally referred to as “3 öre black local”, carry the symbol 6a³ in the Facit catalogue.

In the Swedish version of this article there is a table showing the number of stamps distributed over the 16 separate deliveries.

Perforation

Local stamps from both plates were perforated using the 1855 perforation tool, which produced 14 perforations per 2 cm and which is characterised by uneven perforations. Due to the lying rectangle format, the sheets could be placed in the perforation frame with either the right or the left ‘short side’ downwards. Examples of both are in existence in about the same numbers.

Tête-bêche

When the plates of 100 loose printing blocks were assembled, it happened on at least two occasions that a block was turned the wrong way round, resulting in the sheet containing the odd upside-down stamp. One of the two known pairs was found on a fragment of a letter in an old collection in 1970. When the pair was soaked and removed, it almost came apart. The positions were determined as 67 and 77, but it is not known which one is the upside-down printing block. The stamps are printed on paper of medium thickness. However, the other pair is part of the first delivery. The stamps have been separated but are linked to each other as they were found on the same letter. The positions are 79 and 80, but in this case we know that the latter position is the one which has been turned upside-down.

Postmarks

Normally, black local stamps were only cancelled using an undated so-called ‘star postmark’. There were two versions of this in existence, where the length of the rays differs slightly. The ‘long-rayed’ type is extremely rare. It was probably only in use during the first week or two of the period of validity of the stamps. Fewer than ten examples are known to be in existence, two of which are on letters.

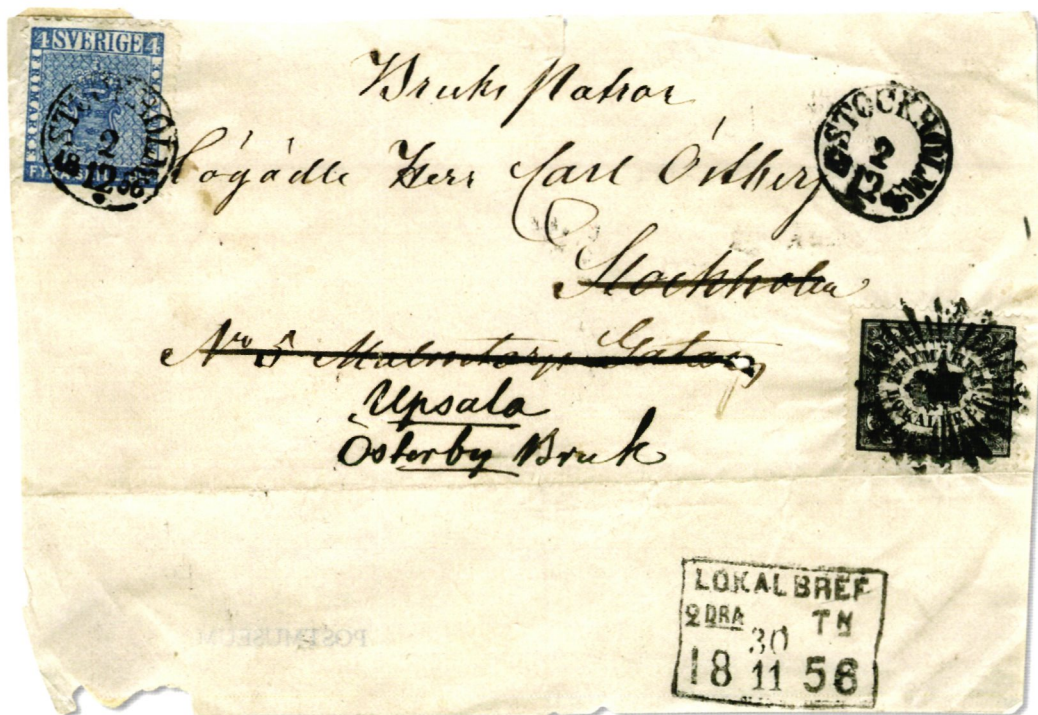
Reprints and new prints

Both the older skilling banco coat-of-arms stamps and the local stamps were valid as postage until 1911. It was now and then necessary to ensure that foreign post offices knew what stamps had been issued in Sweden. However, remaining stocks of older stamps had been burnt. It was therefore decided in 1868 to produce reprints. As far as the local stamps were concerned, it ought to have been possible to use the new set of plates, but these could not be found. Instead a firm in Stockholm, J. och A. Riis, were commissioned to manufacture a new

printing plate in the form of nine loose blocks, assembled as a 9-block. Two reprint issues were produced during 1868, one in the spring (900 copies) and the other in the autumn (1,500 copies). It is relatively easy to tell them apart.

When stocks of local stamps became low, new ones were printed in 1871 and 1885. On these occasions, the original plates had

been found, and one of these was used. The reprints, designated N1 and N2 respectively, were therefore printed in sheets of 100. N1 was perforated using the 1865 perforation tool, which produced more even perforations, while N2 has 13 perforations. It is therefore easy to tell them apart from the originals.

Local letter with local stamp, cancelled on 30th November 1856 using a star postmark. After redirection and the addition of 4 skilling banco in postage, the letter has been forwarded to Uppsala.

Brevframsida av lokalbrev med lokalfrimärke, makulerat med stjärnstämpel den 30 november 1856.

Efter omadressering och frankering med 4 skilling banco har brevet sänts vidare till Uppsala.